

Vyřešit otázku palestinských uprchlíků a nalézt trvalé řešení se mezinárodnímu společenství nepodařilo ani po téměř šedesáti letech. Důvodem je především postoj obou zúčastněných stran. Izrael zásadně odmítá jejich návrat s tím, že podle jeho názoru se nejedná o uprchlíky, protože své domovy opustili z vlastní vůle. Poukazuje při tom na situaci v roce 1948, kdy Arabská osvobozená armáda evakuovala některé oblasti Palestiny, na kterých se předpokládaly vojenské operace. Dále namítá, že arabské státy nabídly Palestincům dočasné útočiště do doby, než bude Izrael poražen a ti výzvu uposlechli. Na základě uvedených tvrzení Izrael dovozuje, že palestínští uprchlíci nesplňují definiční znaky uprchlíků dle Úmluvy z roku 1951 a tudíž není důvod jednat o jejich návratu zpět na území původní Palestiny a posuzovat jejich status jako uprchlíků vůči Izraeli. Na druhé straně samotní Palestinci nepřipouštějí možnost, že by se nemohli vrátit zpět do svých domovů, které opustili z důvodu pronásledování a odůvodněného strachu z něj. Dále se odvolávají na rezoluce Valného shromáždění OSN, které opakovaně potvrdily jejich právo na návrat.

S tím souvisí samotný konflikt na Blízkém východě a vytvoření nezávislého palestinského státu, oboje značně závislé na vyřešení problematiky palestinských uprchlíků. Jedná se o nejspornější téma, které často zablokuje jakékoliv další jednání nebo dohodu mezi oběma stranami. Paradoxně i naopak, bez nalezení konsenzu o míru v regionu a vytvoření suverénní Palestiny není možné otázku palestinských uprchlíků s úspěchem a definitivně vyřešit.

S ohledem na tato fakta a současnou politickou situaci na obou stranách, je téměř nemožné odhadnout, jak a zda vůbec bude otázka palestinských uprchlíků vyřešena. Avšak to nemění nic na skutečnosti, že je potřeba zajistit jim co nejlepší ochranu a pomoc do doby, než bude dosaženo alespoň dílčí dohody či řešení. S tím souvisí hlavně otázka rozsahu mandátu UNRWA, který je omezen jen na poskytování pomoci nikoliv ochrany a doposud přijímaného výkladu článku 1D Úmluvy o právním ostavení uprchlíků. Obě skutečnosti dohromady a ve svých důsledcích znamenají zhoršení postavení těchto uprchlíků. Nabízí se několik možností, jak by mohla být situace v budoucnosti řešena. První je obnovení činnosti Smírčí komise OSN pro Palestinu, ale jen za předpokladu, že by byl její mandát pozměněn. Pokud by komise měla mandát jako ve svých počátcích, opakovala by se situace z padesátých let a Smírčí komise by opět neuspěla. Další možností by bylo vytvoření zcela nového mezinárodního orgánu, s úkolem poskytovat mezinárodní ochranu pouze palestinským uprchlíkům. Ale i tato alternativa se jeví jako nepravděpodobná, protože pro přijetí příslušné rezoluce je nutná všeobecná mezinárodní shoda a hlavně další značné finanční náklady. Jinou variantou je (v souladu s nepříliš rozšířeným výkladem článku 1D Úmluvy), že by UNHCR převzal pod svůj mandát všechny palestinské

uprchlíky nebo jim alespoň poskytoval ochranu, kterou UNRWA v rámci své činnosti nepokrývá. Ale jak již bylo řečeno, samotný UNHCR není podobnému kroku příliš nakloněn, s ohledem na svoji deklarovanou neutralitu, kterou by značně zpolitizovaný problém palestinských uprchlíků mohl ohrozit. Asi nejpravděpodobnějším a nejlepším řešením by bylo rozšíření mandátu UNRWA tak, aby kromě pomoci poskytovala i ochranu v podobném rozsahu jako UNHCR. Pro tuto variantu svědčí i fakt, že se jedná o již zaběhnutou organizaci, která požívá důvěry nejen samotných uprchlíků, ale i hostitelských států a finančních dárců.

Dále by bylo vhodné nalézt (především za aktivní účasti a pomoci OSN) všeobecnou shodu o tom, zda se v případě Palestinců, respektive palestinských uprchlíků, jedná o osoby bez státní příslušnosti. Zamezilo by se tím situacím, kdy příslušné vnitrostátní orgány odmítají přiznávat jim takovéto postavení s odůvodněním, že jejich bezdomovectví nelze určit s konečnou platností. Tyto osoby tak nepožívají ani výhod Úmluvy z roku 1951, ani Úmluvy z roku 1954 a zůstávají zcela bez ochrany.

V této diplomové práci jsem se snažila poukázat a osvětlit příčiny mezer a nedostatků mezinárodní, a tím i národní ochrany palestinských uprchlíků, včetně jejich důsledků. A ačkoliv původním záměrem mezinárodního společenství bylo poskytnout této specifické skupině osob zvláštní ochranu a pomoc, následným vývojem se ukázalo, že tato snaha vedla naopak ke zhoršení mezinárodněprávního postavení a její sociální a ekonomické situace.